

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Nela Wantuloková

Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
a environmentální výchova se zaměřením na vzdělávání

Fotografický experiment
Kreativní světlo

Olomouc 2018

vedoucí práce: Ing. Petr Zatloukal

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje

V Olomouci dne 19.4.2018

Nela Wantuloková

1	ÚVOD	1
2	SVĚTLO A FOTOGRAFIE.....	2
2.1	Vznik fotografie	3
3	LUMINOGRAFIE.....	10
3.1	Lumigrafie pasivní.....	11
3.1.1	Pohyb fotoaparátem	14
3.2	Luminografie aktivní.....	15
3.2.1	Kresba světlem.....	15
3.2.2	Malba světlem	15
3.2.3	Kresba ohněm	16
4	VYBAVENÍ.....	16
4.1	Fotoaparát.....	16
4.2	Další vybavení.....	17
5	PRAKTICKÁ ČÁST	17
5.1	Pomůcky pro luminografii.....	18
5.2	Inspirace	20
5.3	Kreativní světlo.....	22
6	ZÁVĚR A SHRnutí PRÁCE.....	25
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	27
8	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	31
9	ANOTACE	44

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Ing. Petru Zatloukalovi za odborné vedení a podporu při tvorbě mé práce. Děkuji také všem, kteří mi s prací pomohli. Markétě Kalodové, že mi trpělivě stála modelem. V poslední řadě chci poděkovat své rodině a přátelům za podporu.

1 Úvod

Již od dětství mě fascinoval oheň a jeho síla. Stačila větev stromu, pár žhavých uhlíků a zábava byla na světě. Jako malí jsme tomu říkali ohňování. Rozpálili jsme konec klacíku v ohni dočervena a pak neřízeně s ním kolem sebe mávali a kreslili do vzduchu ohňové čáry. Tohle jsme dokázali dělat hodiny, pozorovat konec rozpálené větve do jasné žluté barvy, která přecházela v oranžovou až červenou, nakonec zmodrala a ztratila se do tmy. Soutěžili jsme mezi sebou, kdo vytvoří ve vzduchu nejlepší obrazec, kdo nejvíce rozhoří ohínek na konci větve, kdo udrží plamínek nejdéle při životě.

Škoda že jsme v té době neměli fotoaparát, který by dokázala zaznamenat naše umělecké kreaace. V dnešní době již vím, že umění, které se zabývá tancem s ohněm, se jmenuje Fireshow. Do češtiny bychom to přeložili jako ohnivá show. Tahle adrenalinová zábava s rozpálenými pochodněmi je již jen pro odvážné a zkušené jedince. Já v dnešní době spíše zůstávám v roli pozorovatele a zachycovatele těchto okamžiků do fotografického přístroje.

Tímto způsobem vzniklo mé téma bakalářské práce, která se bude zabývat světlem ve fotografii, které je nezbytné k vytvoření jakékoliv fotografie. Avšak já se zaměřím na kreativní světlo ve fotografii a to kresbu a malbu světlem.

2 Světlo a fotografie

Světlo. Většina života na Zemi existuje díky němu. Vděčíme mu za vznik prvních mikroorganismů, které pro zdroj své energie využili právě světla. Není divu, že lidstvo fascinuje světlo od nepaměti a hraje v umění jednu ze zásadních rolí. Setkáváme se s ní v základech všech světových kultur a civilizací, je velkým tématem výtvarného umění, poezie a v posledních letech i současné vědy. Dnešní výzkumy v oblasti kvantové fyziky a biofyziky se soustředily na vztah mezi světlem a životem, poukazují tak na vnitřní dimenzi světla jako spojenci mezi hmotou a vědomím.¹ „ V nově se prosazujícím pohledu na světlo se odráží současná proměna chápání světa coby živého vícedimenzionálního organismu vnitřně propojeného s celkem kosmu...Vesmír pro nás přestává být mrazivou pustinou bez života a stává se opět plodným „všehomírem“, z něhož země a veškerý život povstaly.“² To k čemu posledních letech dospívá věda, je dodnes přítomné v umění, které nejlépe vyjadřuje prvotní údiv a úžas ze světa.

Světlo v umění vede oko diváka, udává náladu scény nebo obrazu. Může vyjadřovat dramatičnost nebo naopak klid, harmonii, jemnost. Zdůrazňovat objemy nebo je naopak potlačovat.³

Stojí u zrodu i první fotografie a jde ruku v ruce s prvními pokusy s tímto médiem. Důležitým předpokladem pro vznik fotografie byl vynález Camery obscury. Jedná se o místnost nebo krabici s malým otvorem v jedné ze stěn. Tímto otvorem proniká světlo, které následně promítá převrácený obraz na protější straně. Byla hojně využívána v období baroka malíři k tvorbě maleb realistické krajiny. Tento způsob zaznamenání snímku zůstal ve fotografii do dnešní doby, avšak s přidružením nových a moderních technologií.

O prvních fotografiích mluvíme od roku 1839, kdy byl nový vynález oficiálně oznámen veřejnosti Francouzskou akademií věd. Daniela Mrázková v úvodu své knihy píše: „Okouzlení a úžas nad výsledky „kreslení světlem“ byly takové, že lidé objevu přisuzovali až nadpřirozenou moc.“⁴ Ve vynálezu vědci našli převratný

1 ZEMÁNEK, Jiří. *Ejhle světlo: Moravská galerie v Brně 16.10.2003-29.2.2004, Jízdárna Pražského hradu 26.3-6.6.2004*. V Brně: Moravská galerie, 2003. ISBN 80-7027-118-3. s. 15

2 Tamtéž s. 16

3 FEININGER, Andreas. *Škola moderní fotografie*. Přeložil Jiří BĚLOVSKÝ. Praha: Orbis, 1971, 389 s., [32] s. obr. příl. ISBN (Váz.)

4 MRÁZOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: Vyprávění o hist. svět. fot. prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků*. Praha: Mladá fronta, 1985. s.10

prostředek vědeckého poznání, jehož vliv na vývoj lidstva je srovnáván s vynálezem knihtisku. Fotografie rychle nalézala uplatnění v nejrůznějších oborech lidské činnosti.¹

2.1 Vznik fotografie

První pokusy se zachycením reality pomocí světla vytvářel Joseph Nicéphore Niepce, který vynalezl negativní proces. Byl inspirován litografií a chtěl nahradit solnhofenský vápenec jiným dostupným materiálem. Zkoušel využít asfaltu a vyhlazeného kamene. Protože neuměl dobře kreslit, snažil se zachytit obrazy za použití camery obscury. Zjistil, že osvětlený asfalt ztverdne a nedá se vymýt olejem. První dochovaná fotografie je z roku 1826 Pohled oknem na dvůr. Niepce svůj vynález nazval heliografie – kresleno sluncem. O fotografiích z té doby můžeme mluvit jako o dlouhé expozici, protože vytvořit fotografii trvalo několik hodin třeba i celý den. Později s vývojem lepších citlivých vrstev se doba osvitů snižovala na několik minut až sekund.² Za tento pokrok vděčíme Louisi J. M. Daguerrovi, který podepsal spolupráci s Josephem N. Niepcem. Tomu se omylem podařilo vyvolat latentní obraz párami rtuti, avšak obrazy nebyly trvanlivé. O rok později 1836 objevil, že snímek lze částečně ustálit za pomoci roztoku kuchyňské soli. Osvitem, vyvoláním a ustálením vzniká originál fotografického pozitivu. Vynález nazval daguerrotypii.³

Ve stejnou dobu jako ve Francii i v Anglii se soukromému badateli Williamu H. F. Talbotovi podařilo nejen vyvolat, ale i ustálit latentní obraz. Jako cestovatel si chtěl zaznamenat krajiny, kterými projížděl, ale protože byl špatný kreslíř, hledal způsob, jakým by přenesl obrázky snímané camerou obscurou na papír trvale. Zkoumá chemikálie citlivé na světlo. Exponuje listy stromů, květin, krajky a jiné objekty za pomoci slunce. Vznikají tak otisky na světlocitlivou vrstvu papíru, později nazývané fotogramy. Vynález nových chemických lázní snížil dobu osvitů při jasném počasí na 6 minut. Vytvořil negativně – pozitivní proces, který je používán ve fotografii dodnes.⁴

V druhé polovině 19. století se objevuje snaha zachytit pohybující se objekty. První záznamy na sebe nenechaly dlouho čekat a kolem roku 1887

1MRÁZOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: Vyprávění o hist. svět. fot. prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků*. Praha: Mladá fronta, 1985. s. 10

2 Tamtéž s. 13

3 Tamtéž s. 15

4 Tamtéž s. 16

vydává Edward Muybridge knihu nazvanou Pohyb zvířat. Ke svému pokusu využil suchých želatinových desek a 24 komor s časovými pružinovými závěrkami. Ty byly ze začátku přivázány k provázkům, které uvolnili po přetržení závěrku. Později byla závěrka již automatická. Nejznámější je jeho první pokus vyfotografovat pohyb koně. Jeho práce ukazují, že fotografie se dá vědecky využít pro zastavení času, pohybu a dokáže zobrazit to, co je očím skryto.¹ Dalším, kdo ve svých fotografiích studuje pohyb, je americký malíř Thomas Eakins. Fotografie používal pro své umělecké práce. Například studie lidské anatomie. Jeho vlastnoručně vyrobený fotoaparát se dvěma závěrkami mu umožnil vytvořit snímek s mnoha expozicemi.² Dalším autorem je francouzský vědec Étienne-Jules Marey, který využíval fotoaparát a světelné osvětlení pro své vědecké výzkumy pohybu. Pro francouzské vojsko udělal velkou studii pohybujících se lidí při sportu, tento výzkum měl sloužit pro zlepšení kondice armády. Postavy fotografuje v černém oblečení s bílými reflexními značkami. Znamé jsou jeho studie pádu kočky, kde dokazoval, že zvíře vždy dopadne na všechny čtyři nohy. Jeho dílo ovlivnilo mnoho avantgardních a futuristických umělců například Marcela Duchampa, Giacoma Balla, Luigiho Russola, F. T. Marrinetiho.³ Marey při bádání s Gerorgem Demenym roku 1889 vytváří první vědomou světelnou kresbu ve fotografii za pomoci žárovek, které byly připojeny k Demenyho tělu, ten se pohybuje před aparátem, jeho pohyb je zaznamenán na snímku jako světelné čáry, avšak nejedná se zde o uměleckou práci. 4 Podobným způsobem pracuje Frank B. Gilbreth St.. Snímá pracující lidi, dává jim do rukávů malé žárovky, a na dlouhou expozici zaznamenává jejich pohyb rukou. Díky žárovkám se na snímcích objevují světelné čáry. Jeho zkoumání mělo zjednodušit zaměstnancům pracovní postupy.⁵

1 Tamtéž. s. 25.

2 Tamtéž s. 19.

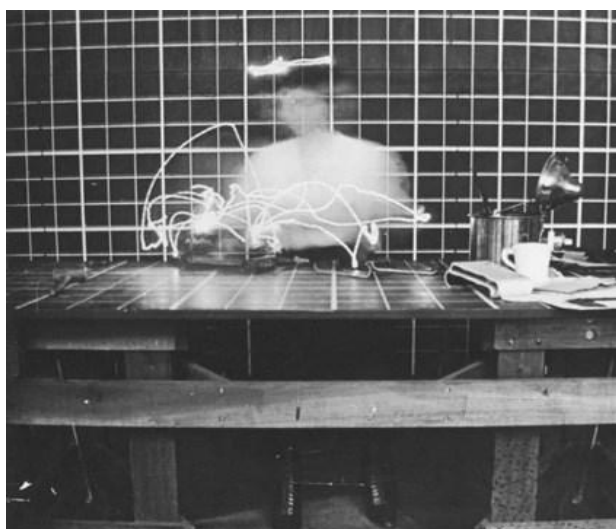
3 FERNANDESOVÁ, Conchita. *Étienne-Jules Marey* [online]. 2017 [cit. 2018-04-01].

4 CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part one)* [online]. [cit. 2018-04-01].

5 PAGE, Jason D. *History* [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z:

1/ Etienne-Jules Marey,
Georges Demeny, 1889

2/ Frank B. Gilbreth, 1914

František Drtikol povýšil u nás fotografii na tvůrčí prostředek. Hlavním tématem jeho díla je žena „Žena je pro Drtikola utkvělou vizí, nositelkou zla i dobra, světicí i femme fatale. A je to erotikou naplněné téma ženy, vzývání jejich půvabů a její tajemnosti... Ve 30. letech přestává pracovat s živými modely a fotografuje figurky, které si sám kreslí, vystřihuje a komponuje.“¹

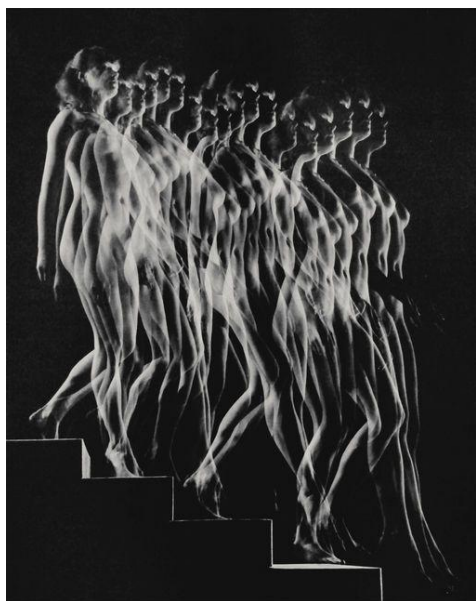
Nové politické, umělecké, společenské názory v Evropě 1. poloviny 20. st. dávají za vznik avantgardním směrům – dadaismus, surrealismus, futuristé. Změnil se i pohled na fotografii, která už není vnímána jako technický prostředek k zachycení skutečnosti, ale jako kreativní médium. Zde je svébytným kreativistou autor Laslo Moholy-Nagy, významný malíř, fotograf a teoretik umění. Stál u zrodu nového uměleckého směru kinetismu. Významné je jeho působení na avantgardní výtvarné škole Bauhaus ve Výmaru, kde od roku 1923 vyučuje fotografii. Zkoumá aplikaci fotografie v malířství, typografii, designu, reklamě a dalších odvětvích.² Vylepšil techniku fotogramu používáním průhledných materiálů, štětců, denního světla a baterky. Zachycuje na dlouhou expozici pohybující se světla stroje, tato metoda se jmenuje „Světelné kinetické umění“ („Lumino kinetic art“).³ Jedná se zde o jedno z prvních uměleckých zobrazení pohybujícího se světla na snímku.

1 MRÁZOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: Vyprávění o hist. svět. fot. prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků*. Praha: Mladá fronta, 1985. s. 41

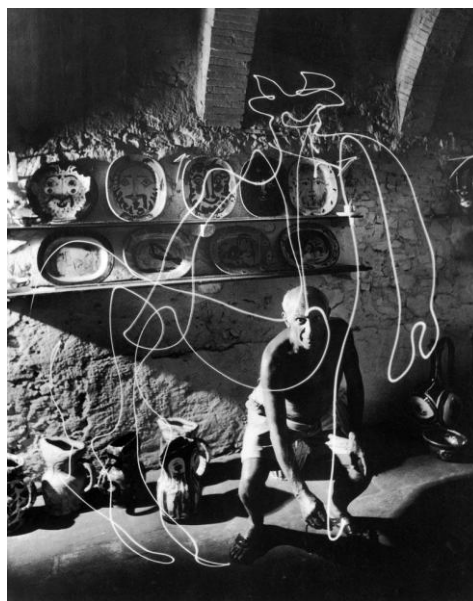
2 Tamtéž s. 76

3 CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part one)* [online]. [cit. 2018-04-03].

Man Ray pokračoval v uměleckých pokusech se světlem ve fotografii. Poprvé aktivně využívá kresby světlem při své práci Prostorové psaní v díle autoportréty, světlo používá jako pero (otočená žárovka na kameru) se kterým kreslí v prostoru. Gjon Mili roku 1937, jako první aplikuje blesku. Následně za použití stroboskopu zachycuje pohyb lidí a věcí, které se pohybují rychle. Příkladem je fotografie s názvem Akt sestupující ze schodů inspirovaný obrazem Marcela Duchampa. Za užití stroboskopického blesku zachytil mladou ženu sestupující ze schodů. Proslavil se hlavně fotografií Pabla Picassa z roku 1949, kde zachycuje mistra při kresbě do vzduchu světelným perem.¹ Téhož roku stejným způsobem zaznamenává vzdušnou kresbu umělce Henriho Mattise.² Zde již nalézáme prvky aktivní luminografie. Snímek vzniká tak, že Picasso kreslí do prostoru tvar postavy, před dokončením fotografie je osvětlen zábleskovým světlem.

3/ Gjon Mili - 1936

4/ Gjon Mili - 1949

Barbara Morganová v roce 1940 tvořila kresby za pomoci baterky a dlouhé expozice. Snažila se zaznamenat vibrace světelné energie, jako partnera tělesné a duchovní energie tance.

Významný americký fotograf Wynn Bullock díky svému pobytu v Paříži v 20. letech 20. století objevuje díla impresionistů a post-impresionistů. Inspirován dílem Man Raye a Lazla Moholy-Nagyho kupuje svůj první fotoaparát a začíná fotit. Od

1 FEININGER, Andreas. *Škola moderní fotografie*. Přeložil Jiří BĚLOVSKÝ. Praha: Orbis, 1971, 389 s., [32] s. obr. příl. ISBN (Váz.).

2 CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part one)* [online]. [cit. 2018-04-03].

roku 1938 do roku 1940 se intenzivně podílel na zkoumání alternativních procesů, jako je solarizace a basreliéf. Začátkem 60. let začíná vytvářet barevné kompozice nazvané „Abstrakce barevného světla“ na 35mm kodachromové diapozitivy.¹ Proces, který vyvinul, obsahoval skládání vrstev barevného skla, předmětů a vody, a jemné použití nízké hloubky ostroty. Ty prosvětluje denním nebo umělým světlem. Wynn Bullock o své práci uvedl: „Světlo je pro mě možná nejhlubší pravda ve vesmíru. Moje myšlení bylo hluboce ovlivněno vírou, že všechno je nějakou formou zářivé energie.“²

5/ Wynn Bullock 1960

6/ Heinrich Heidersberger -1955

Heinrich Heidersberger německý fotograf, který roku 1955 přichází do styku s luminografií. Vyvinul stroj, který by zaznamenával světelné stopy přímo na fotografický materiál. Aby tyto stopy mohl zaznamenat, sestavil stroj, který nazval Rhythmograph a výsledky z něj rytmogramy.³

Od roku 1970 stále více fotografů a umělců využívá světlo novými způsoby ve svých dílech. Smýšlí o sobě spíš jako o umělcích než o dokumentaristech. Díky vývoji světelných zdrojů, vzniku příručních svítilen (světlo je možné přenést, má větší svítivost) mají možnost fotografové vyjít ven. Příroda jim dává více svobody, než ateliér. *David Lebe* a *Eric Staller* jsou dva New Yorští fotografové, kteří vytváří své průkopnické obrazy bez povědomí o luminografii jako žánru umělecké formy. *David Lebe* našel luminografii, když jednou v noci tvořil ve svém opuštěném

1 BULLOCK-WILSON, Barbara. *Biographical Notes* [online]. 2010 [cit. 2018-04-11].

2 *Tamtéž*

3 *Heinrich Heidersberger: Rhythmogrammes* [online]. 2018 [cit. 2018-04-11].

apartmánu. Nechal otevřenou uzávěrku na dlouhou expozici, vykreslil obrys sám sebe baterkou, kterou otočil proti aparátu, což vede k minimalistickému obrazu zářící postavy na černobílém filmu. Uvědomil si, že v této technice se skrývá velký umělecký potenciál. Vytvořil sérii zátiší osvětlením a obkreslením květiny. Jeho dílo smazává hranice mezi malbou a fotografií.¹ I Eric Staller od roku 1976 do roku 1980 objevuje kouzlo luminografie. Své dílo vytváří v setmělých newyorských ulicích. Jedna z jeho prvních kreseb je Walker street, kde kreslí prskavkou kolem obrubníku, pro expozici si určil čas jedné minuty, byl to okamžik, kdy mu hořela prskavka. „Skupiny zvědavých popelářů, nočních hlídačů, workoholiků z Wall Street a bezdomovců se sešli, aby se dívali na blázna s hořícím koštětem.“ říká Staller. Své práce nazval „Light drawings“ v překladu „Světelné kresby“. Vytváří si i vlastní nástroje za pomoci světelných řetězů, například 90 cm velkou krychli na kolečkách, kterou několikrát rozsvítil během 15 minutové expozice na mostě Canal Street a West Side Highway.² 1979. Dean Chamberlain vytváří od roku 1977 soubor snímků portréty slavných lidí Paul McCartney, David Bowie, Duran Duran v temných místnostech tvoří své malby s použitím několika ručních svítilen. Tyto snímky jsou vytvořeny zcela ve fotoaparátu bez manipulace počítačem. Jedná se o několika hodinové expozice, které trvají čtyři až pět hodin.³

Švýcarský autor 1978 Jacques Pugin ve svých fotografiích pracuje se světelnou čarou, tu využívá jako lano, řetěz, pupeční šňůru. Zkoumá stopy, které člověk zanechává v přírodě *"Pracuji v experimentální fotografii, kde se konečné výsledky promítají s úvahami o čase, prostoru a vztahu mezi lidstvem a přírodou."*⁴

V České republice vznikají první kresby světlem roku 1946 pro časopis Graphis. „Kmitající soustava opatřená světelným zdrojem a uzavřená v temné místnosti načrtla na negativu zajímavý geometrický útvar.“⁵ Vznikají další experimenty sledující výtvarné cíle luminografie. Začalo se pohybovat kreslícím bodem i snímáním fotoaparátem. Röntgenogramy od Běly Kolářové z roku 1962 jsou toho důkazem. Nechala svítit statický zdroj světla přímo na fotocitlivou vrtvu

1 LANCE KEIMIG, Lance. *Night Photography and Light Painting:: Finding Your Way in the Dark* [online]. New York: Focal Press, 2015 [cit. 2018-04-12]. ISBN 9780415718981.

2 CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part two)* [online]. 2017 [cit. 2018-04-12].

3 *Light Painting Photography Featured Artist: Dean Chamberlain* [online]. 2018 [cit. 2018-04-12].

4 Jacques Pugin, *fotograf* [online]. 2017 [cit. 2018-04-12].

⁵ ZEMÁNEK, Jiří. *Ejhle světlo: Moravská galerie v Brně 16.10.2003-29.2.2004, Jízdárna Pražského hradu 26.3-6.6.2004*. V Brně: Moravská galerie, 2003. ISBN 80-7027-118-3 s. 215

papíru, který rotoval. Vzniká cyklus, který je zaměřený na geometrii kruhu. Vladimír Židlický rozvíjí luminografii výtvarným způsobem, kombinuje tuto techniku s přímými manuálními zásahy do negativů. V 80. letech vznikaly série aktů prolnuté kresebnými zásahy světla. Techniku využívá i u svých abstraktních zátiší.¹ Slovenský *Josef Sedlák* 1980 tvoří sérii "Kurz sebazpoznania". Používá vícenásobné expozice, zábleskového světla, kterým osvětluje končetiny a násobí je. Vznikají tak imaginární pavouci z končetin – rukou, nohou.² *Jan Pohribný* český tvůrce land artu a inscenované fotografie, který tvoří 1983-4 soubor fotografií nazvaný *Pigmenty*, jedná se o instalace v přírodě, dotvořené barevnými pigmenty a světlem, zde nalézá inspiraci pro jeho stěžejní dílo *Nová doba kamenná* z r. 1988.³ V krajině nalézá posvátná a kultovní místa prehistorické Evropy. Světelná malba zviditelňuje energie zvolených posvátných lokalit, které byly vytvořeny člověkem.⁴ *Kamil Varga* slovenský fotograf žijící v Praze hledal způsob jak se ve fotografii odpoutat od reality a to mu právě nabídla luminografie. Vadilo mu, že je fotografie závislá na obrazu reality. Modelem mu jsou jeho přátelé nebo i on sám. Malý blesk mu dovoluje multiplikovat části lidského těla.⁵ Z jeho díla uvádím soubor fotografií pod názvem „Moji přátelé“ a „Spirály“. Další slovenský autor *Robo Kočan*, tvoří v 90. letech černobílé fotografie v noci s bleskem, vícenásobné expozice v různých pózách zinscenovaného vlastního já, obrazy, ve kterých je autor zároveň režisér i herec. Neutíká od reality, ale rozšířením jejího vnímání, podhaluje tajemství ukryté pod povrchem všedního.⁶ Dílo *Dialogy* 1989 – 1993, *Světlem do tmy* 1993 – 1997 a mnoho dalšího. Zajímavými počiny ovlivňuje fotografii *Václav Jirásek*, samouk fotografuje od roku 1988. Jako z říše snů vypadají jeho snímky zabývající se tématem smyslu života a smrti.⁷

¹ ZEMÁNEK, Jiří. *Ejhle světlo: Moravská galerie v Brně 16.10.2003-29.2.2004, Jízdárna Pražského hradu 26.3-6.6.2004*. V Brně: Moravská galerie, 2003. ISBN 80-7027-118-3

² CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part two)* [online]. 2017 [cit. 2018-04-12].

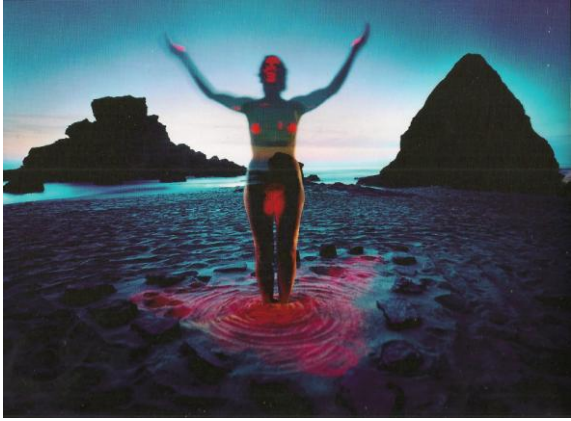
³ Tamtéž

⁴ *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Jan Pohribný* [online]. c2018 [citováno 12. 04. 2018].

⁵ MACENAUEROVÁ, Helena. *Kamil Varga: Luminografie* [online]. Fotoaparát.cz, 2015 [cit. 2018-04-13].

⁶ *REFERENCIE alebo napísali o mojej tvorbe* [online]. Robo Kočan Art [cit. 2018-04-13].

⁷ BIRGUS, Vladimír a Miroslav VOJTĚCHOVSKÝ. *Česká fotografie 90. let: Czech Photography of the 1990s : Chicago Cultural Center, Chicago; 20.2.-18.4.1999*. Praha: Kant, 1999. ISBN 80-86217-00-0. s. 162

7/ Jan Pohribný - 2001

8/ Robo Kočan – ca 1995

Ze současných autorů uvedu americkou umělkyni Vicky DaSilva, jejíž dílo je ovlivněno grafity a hip-hopem, nazvala jej „Light graffiti“ (Světelné grafity), zde píše do prostoru slova před Bílým domem i na jiných místech. Slova se vztahují k současným politickým událostem.¹ Francouz Michel Séméniako jeho hlavním tématem je přeměna krajiny a prolomování hranice mezi viditelným a neviditelným. John Hesketh z USA vytváří světelné malby s využitím mnoha barev, jeho fotografie vypadají jako obrazy ze snu. Jeho práce „Los Angeles“ zde vyfotografoval 101 lidí, od své rodiny, přátel, až po širší okruh známých jako anděly. Jako 101 anděl je vyfocený on sám.² Umělci, kteří pracují s krajinou a prázdnými opuštěnými místy japonský umělec Tokihiro Sato a americký umělec Troy Paiva. Patrick Rochon Kanadčan, který se zabývá portréty, akty, módní a komerční fotografií. Vytvořil 2015 komerční fotografie pro Red bull, kde wakeboardisté mají na nohách svítící prkno a jezdí v noci po jezeře. Jejich trajektorie a výskoky jsou na snímku zaznamenány jako barevná světelná čára.³

3 Luminografie

Luminografie je slovo řeckého původu – lumino = světlo, grafie = kresba, malba. Světelná kresba, jak bychom mohli doslovný překlad přeložit. Ve světě se ještě setkáváme s pojmem Light painting photography, do českého překladu přeloženo jako Světlo kreslící/malující fotografie. Název však ukazuje, že světlo

1 Vicky DaSilva bio & cv [online]. Vicky DaSilva, 2017 [cit. 2018-04-14].

2 HESKETH, John. *John Hesketh, welcome to my life: Los Angeles* [online]. John Hesketh, 2012 [cit. 2018-04-14].

3 ROCHON, Patric. *RED BULL + SNAP!* [online]. patrickthelightpainter, 2015 [cit. 2018-04-14].

nejen fotografujeme, ale vědomě s ním kreslíme nebo malujeme. Světlo využíváme jako malíř štětec nebo grafik tužku, pero. Ze světelného bodu vzniká čára za použití dlouhé expozice. Čím delší čas, tím větší možnosti máme.¹ Tím více se nám otvírá prostor kreativitě a hledání principů noční fotografie. Zde teprve zjistíte, že šero a tma nemusí být překážkou k vytvoření zajímavých snímků. Naopak naleznete nové cesty, jak se vypořádat s expozicí při nízkém osvětlení. Objevíte krásy noční oblohy, hvězdné čáry, města oblečená do svitu reflektorů, nezkrtnou bouři, ohňostroj zmrazený v čase, neviditelná auta. Jakmile vás omrzí noční svět z pohledu pozorovatele, začnete hledat vlastní principy ovlivňování scény a vytváření vlastních světelných efektů například za pomoci mobilu, světýlka na klíčkách, různých příručních baterií.

Jan Pohribný ve své knize píše: „*Princip luminografie je relativně prostý: potřebujeme zdroj světla, kterým kreslíte/malujete a relativní tmu. Teprve však kombinací s dalším světlem, např. zábleskovým, můžete zviditelnit nejen objekt, po kterém kreslíte/malujete, ale také prostředí, kde se váš záměr odehrává.*“²

3.1 Lumigrafie pasivní

Jedná se o postup, kdy jste pouze pozorovatelem a fotografickým dokumentátorem odehrávané scény. Ve svém principu se jedná o noční fotografii. Takovýto noční luminograf objevuje krásu focení po západu slunce, bude vyhledávat scény měst, objevovat světelné čáry jezdících aut, různé záblesky a odhaluje světelné malby, co jsou očím skryté. Ve městech osvětlené budovy a významné památky rozehrávají svoji hru barev, vystupují ze tmy jako majáky, jakoby je někdo natřel barvou, byť ve dne jen šedivé, v noci oslňují a září svojí osvětlenou dominantou. V našem okolí se nachází spousta míst, která se dají využít tímto způsobem, avšak nejdominantnější zůstává panorama Prahy s jejími nádhernými památkami, jako je chrám sv. Víta a Pražský hrad, Národní divadlo.

I v Olomouci nalezneme spoustu krásně osvětlených zákoutí, například historické centrum, kde na Horním náměstí se nachází významaná dominanta v podobě morového sloupu Nejsvětější trojice, která je v noci osvětlena a mnoho dalších významných památek, jenž jsou ozářeny reflektory. (kostel sv. Mořice,

1 POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1. s. 151

2 POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1 s. 151

katedrála sv. Václava, kostel sv. Michala, radnice s orlojem a poměrně vzdálený kostel na sv. Kopečku)

Rozsáhlým tématem nočních fotografií jsou i cesty, rušné části města, kde auta zanechávají na obrazech světelné cesty díky svým reflektorům, avšak nejsou přiznána, pokud scénu neosvětlíte externím bleskem. Ruch velkoměsta a pohyb nalézáme na křižovatkách a dvouproudých silnicích. Směs pohybu a rychlosti nejlépe vynikne z nadhledu, kupříkladu z druhého patra domu nebo mostu.

Město nemusí být jediným zdrojem pasivní luminografie. Světelné zdroje, jako Měsíc a hvězdy mohou vytvořit neobyčejný dojem a zážitek. Pro tyto fotografie je důležitá eliminace světelného znečištění. Nachází se kolem měst a vesnic, kde jsou pouliční lampy. Proto pro většinu astronomů a fotografů nočních hvězdných obloh jsou důležitá místa, jako hory a osamocené horské chaty. Nenachází se zde světelné znečištění nebo je minimalizováno. Vynikající ukázkou Pradědovy perseidy z roku 2016 od Daniela Ščerby.¹

Při zachycení hvězdných drah použijeme dlouhé expozice, pohyb hvězd způsobený rotací naší planety lze pozorovat při expozici delší 1 minuty, avšak většího efektu dosáhneme při ještě delším časovém úseku a to třeba 30 minut až jedné hodiny. Hvězdy se na takovém snímku sdružují do kružnic. Samotné hvězdy fotografujeme za použití speciálního stativu, který sleduje pohyb hvězd a otáčí fotoaparát²

Krásně osvětlená noční obloha, samota, ticho přírody a nádherné výhledy na vzdálené osvětlená města, jako vzdálené body civilizace, která do takové atmosféry nezasahují, jen ji podkreslují, zde můžeme rozjímat o vzdálených civilizacích a smyslu života.

Měsíční světlo je sluneční světlo odražené od povrchu Měsíce, oko v tomto světle nerozlišuje barvy jenom obrysy, objemy a prostor. Při přiměřeně dlouhé expozici je senzor digitálního fotoaparátu schopný Měsíční svit zaznamenat. Nejjednodušší je využít zasněžené krajiny během úplňku. Sníh odráží většinu měsíčního světla a krajina se může blížit dennímu světlu, avšak

1 ŠČERBA, Daniel. *Night photo* [online]. Scerba Daniel photography, 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://scerba-daniel.cz/scerba-daniel-photography-night-photo.php>

² WALLACE, Alyn. Hvězdná obloha a krajina. *Digitální foto*. Praha: Omega Publishing Group, 2018, 2018(170), 34 - 43. ISSN 1214-1550.

tmavá obloha nebo další zdroje osvětlení dávají prostoru nezaměnitelný charakter.

1

Letní bouře a blesky mohou být velmi dramatickým oživením scény. Jejich síla a energie je strhující, ohromující a děsivá zároveň. Rychlost s jakou může bouře přijít a zase rychle odeznít, spoušť jakou může po sobě zanechat. Někoho vzrušuje pocit jistého nebezpečí, jiní se před bouří raději schovají do úkrytu svého domu a tajně ji sledují z okna. Avšak ve dne bude těžké tuto sílu zobrazit, byť bouřkový mrak dramaticky oživuje denní oblohu a může být sám o sobě fotogenický.

„Bouře a blesky nepatří jen do tvůrčího arzenálu romantických malířů, ale vždy je spojujeme s nějakým dramatickým dějem. Je to nejen symbol běsnících vyšších sil, ale skutečná předzvěst možné katastrofy.“² Ve dne se nám málokdy podaří zachytit výboj blesku, neboť čas expozice nebude delší jak 1/4s. V tomto případě bude lepší vyčkat na bouři, která přijde za šera nebo v noci, kdy nám přítmí umožní prodloužit expoziční čas na několik sekund. Otevírá se nám prostor naexponovat pár záblesků naráz, ty osvětlí krajinu i nebe. V otevřené krajině musíme dbát na svoji bezpečnost a chránit svoji fototechniku před nepříznivým počasím.³

I v období Vánočních svátků a Silvestr může být zajímavým inspiračním zdrojem pro luminografii. Možná je to i dáno tím, že se noc prodlužuje a stmívá se velmi brzy. Období Adventu a vánočního času je spojené s duchovnem, zklidněním duše, rozjímáním, setkáváním se s přáteli a rodinou. Náměstí s nasvíceným Vánočním stromečkem, adventní trhy osvícené nespočtem světýlek, vánoční shon, vším se můžeme inspirovat. Silvestrovská noc a zábavná pyrotechnika jako ohňostroje, světlice, římské svíce nebo i prskavky jsou vděčné a efektní téma pro fotografování, doplněné městskou scénérií nebo památkami i vodní hladinou, kde se ohňostroj zrcadlí, dokáže vytvořit neopakovatelnou scénérii. Je důležité seznámit se s místem, vědět odkud bude ohňostroj odpálen, najít přiměřenou vzdálenost od ohňostroje a odhadnout výšku výstřelů rachejtli.⁴ Odtud už chybí jen krůček, abychom se na luminografii začali aktivně podílet.

1 POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1.s. 156

2 Tamtéž s. 160

3 POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1 s. 161

4 Tamtéž s. 163

3.1.1 Pohyb fotoaparátem

Mezistupněm mezi aktivní a pasivní luminografií je pohyb fotoaparátem při vytváření expozice. Občas se nám takový obrázek podaří udělat během dne, v tu chvíli ho nepovažujeme za žádný kreativní převrat a často končí smazán. Ovšem pokud nalezneme v neostrosti záměr, otevírá se před námi svět iluzí, pocitů, snímků plné jemných a rozechvělých detailů. Okolí, lidé i objekty jsou rozmazání, ztraceni ve světelném oparu nebo zakryti kabátem temné noci. Snové jakoby zpovzdálí za oponou se nám mohou jevit tyto výjevy nebo z druhé strany naší dimenze. Naopak mohou na nás působit neklidem, můžeme vyjádřit dynamiku, pohyb, realitu zachytit expresivně.¹

Fotoaparát můžeme pouze držet v ruce a rozechvívat ho vlastním pohybem těla - dechem, chůzí, běháním, skákáním. Máme různé možnosti, jakým směrem fotoaparátem pohneme, zdali jím budeme pohybovat pouze po horizontální čáře (do stran). Abychom měli čáry skoro rovné, můžeme umístit snímač na stativ a s tím následně pohybovat do boku. Můžeme mávat fotoaparátem nahoru, dolů tzv. cik-cak nebo vyžít jen jednoho směru. Otáčet kamerou ve svých rukách o 180 nebo 360 stupňů. Zajímavých efektů dosáhneme přizoomováním při expozici. Začínáme na nejkratším ohnisku, začneme exponovat a následně otáčíme prstencem pro zoom, přibližujeme scénu. Výsledný efekt je, že čáry se nám sbíhají do středu. Pro některé odvážné je tu možnost vyhodit kameru do vzduchu, pokud možno s následným uchopením. Jan Pohribný ve své knize uvádí: „*Při pohybu kamerou již během expozice 1/60s se na snímku projeví směr, kterým jsme kamerou potočili či filmovou hantýrkou „švenkovali“, čím rychleji, tím bude efekt rozmáznuté scény výraznější.*“² Scéna je jedním velkým štětcem. Různé otáčení snímačem tvoří ze světelných zdrojů (pouličního osvětlení, aut, semaforů) rozmazané vlnovky, kruhy, čáry, podle pohybu kamerou. Scéna funguje jako plátno a světla jako barevná paleta, je jen na nás jakým směrem se vydáme. Je důležitý výběr reality, kterou budeme s tímto záměrem snímat. Nachází se v ní barevné kontrasty, střídají se v ní tmavé a světlé plochy. Pohybem kamery se tyto plochy prolnou, barvy se smísí do nového odstínu.³

1 Tamtéž s. 167

2 POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1. s. 168

3 Tamtéž. s.168

Dalším postupem je sledování pohybujícího se objektu, tento princip se používá při fotografování sportovců, aut, koní atd., využívá se v reklamní fotografii. Snaha je zachytit subjekt ostrý, ale pozadí rozmazané v pohybu. Rychlost objektu musí být stejná jako rychlost fotografa. Důležitá je i volba pozadí, které by nemělo být jednoduché. Docílíme dynamických záběrů evokujících pohyb.¹

3.2 Luminografie aktivní

Zde již nejsme pouhým pozorovatelem a zachycovatelem nočních scénérií a světel, ale aktivně se zúčastňujeme a podílíme na vytváření fotografovaného obrazu. Úmyslně pohybujeme světelnými zdroji, kreslíme do prostoru čáry, které vytváří obrazce, očím neviděné. Osvětlujeme noční krajinu různými barevnými zdroji. Ovlivňujeme různými způsoby expozici, využíváme zdroje světla jako své štětce, pera.

3.2.1 Kresba světlem

„Příruční svítilna, baterie, mobil, svíčka, prskavka, pyrotechnika, světelné tyče, vánoční světýlka na stromeček, LED osvětlení to vše můžeme využít ve své tvorbě. Ty fungují jako štětce. Možností je nespočetně mnoho. Princip je jednoduchý, otočíme světelný zdroj proti snímači a kreslíme do prostoru tvary. Nejsme svázáni plochou plátna nebo papíru, můžeme kreslit kdekoliv. Avšak důležitou jednu podmínku musíme dodržet a to, aby výsledná kresba byla zobrazena, musíme svoji tvorbu ponechat do setmělých interiérů nebo nočních krajin. Kreslíme intuitivně do prostoru, na rozdíl od malířů a grafiků, kteří tahy svých rukou vidí okamžitě. Fotograf si musí počkat na výsledný snímek.“²

Světelné zdroje budou zobrazeny jako ostrá ohraničená čára. Kresbu světlem využíváme k zdůraznění tvarů nebo k ilustraci neviditelných energetických toků. Rychlost ovlivňuje jas a sílu světelné čáry. Pomalá rychlost způsobuje, že čára je zřetelnější, více jasnější a prokreslená. Naopak rychlou kresbou bude čára méně viditelná. Musíme dávat pozor, aby čáry nebyly přezářené nebo neviditelné.³

3.2.2 Malba světlem

„Světelná kresba je pohyb bodovým a jiným zdrojem proti kameře, světelná malba je pohyb světelným zdrojem, který osvětluje povrch námi fotografovaného

1 Tamtéž s. 169

2 POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1 s. 173

3 Tamtéž .s.174

*objektu, krajiny, architektury, člověka atd.*¹ Z toho vyplývá, že zdroj světla otočíme na povrch, který chceme zvýraznit, ukázat na obraze. Takto osvětlujeme různé významné části budov, sochy, skály i krajinu. Můžeme využít spoustu světelných zdrojů i různé barevnosti pro vytvoření barevných kontrastů nebo zdůraznění nějaké části obrazu. *„Na rozdíl od světelné kresby, však musíme počítat s povrchem, na který malujeme – kolik světla pohltí, resp. Odrazí. Proto bývá malba světlem pomalejší proces než kresba, zvláště když je povrch tmavý.*² Důležitá je také vzdálenost světelného zdroje od osvětlovaného povrchu, čím blíže jsme, tím je osvětlení výraznější a může vytvořit čáru, když jsme dále, osvětlujeme větší část, světlo má jemnější okraje.³

3.2.3 Kresba ohněm

Oheň je živel a jeho krásná struktura zaujme nejednoho fotografa. Zároveň z něj máme jistý strach, respekt. Poprvé se s touto situací setkáte na nějaké noční žongléřské podívané, kde odvážní žongléři plivají oheň, tančí s rozžhavenými pochodněmi a vytváří do prostoru ohněm malované obrazce. Na prvním místě bezpečnost. Když se rozhodneme samy, že využijeme ve své fotografii ohně, máme vždy při sobě hasicí přístroj nebo vodu. Využíváme pochodní, svíček, zábavné pyrotechniky, dokonce lze využít kovové vaty, která se dá do kuchyňských metliček, zajistí se drátem. Metličky jsou pověšeny na kovový řetěz, se kterým je možno točit. Zapálením a následným roztočením odlétávají jiskry. Ve středu se vytvoří kruh, ze kterého do okolního prostoru vycházejí světelné čáry.

4 Vybavení

4.1 Fotoaparát

Důležitým vybavením je snímací zařízení, které nám umožní fotografovat na dlouhé expoziční časy. Využíváme fotoaparátu jak na kinofilm, tak digitálních fotoaparátů i zrcadlovek, kde máme možnost nastavení expozice manuálně. Využití mobilu s použitím aplikace digitální zrcadlovka – segmentové snímání – nejedná se o pravou dlouhou expozici.

1 Tamtéž s. 187

2 Tamtéž s. 187

3 Tamtéž s. 187

4.2 Další vybavení

Neodmyslitelnou součástí vybavení je stativ, bez něj bychom nemohli vyfotografovat noční krajinu ostře. Abychom nezpůsobili hnutí s fotoaparátem, využíváme dálkové spouště, ta může být bezdrátová, kdy v ruce držíme tlačítko a můžeme stát opodál od fotoaparátu nebo kabelová, která je zástrčkou zapojena do fotoaparátu.

Objektivy, další významná součást fotoaparátu. Můžeme využít různých typů objektivů - teleobjektivy, střední ohniska, zoomové objektivy nebo objektivy s pevným ohniskem. V luminografii často pracujeme s přechodovým nebo neutrálním filtrem. Přechodový využijeme při fotografii západu slunce, umožní prodloužit expoziční čas a nestane se nám, že bude obloha přesvícena tzv. přepálená.

Kryty objektivu, vyrobené z černého papíru, mohou pomoci při expozicích delších jak hodina. Příkladem může být exponování oblohy při západu slunce, zakryjeme objektiv a fotoaparát necháváme dále exponovat do doby, než se slunce ztratí z oblohy. Jakmile je tma odkrýváme objektiv a dotváříme krajinu umělým osvětlením. K vytvoření sekvencí pohybu nebo více portrétní fotografie, lze využít takovýchto krytek. Když chceme, aby kreslené čáry nebyly plynulé, ale přerušované, postačí nám kousek černého papíru, se kterým máváme před objektivem.¹

5 Praktická část

Vše začalo před lety, kdy jsem poznala fotografku Michaela Petřek-Linhartovou, ta mne v té době seznámila s úžasnou fotografickou disciplínou, která se u nás jmenuje Luminografie. Zaujaly mne její snímky, kde sebe sama zobrazuje na fotografii, jako mnohorukou fantaskní bytost, plazící se po chodníku. Celkem hororově vypadající obrázek, který vznikl za spolupráce dvou jejích kamarádek.² Od té doby poznávám, jakým způsobem luminografie funguje. Jediné, co mi v té době Míša poradila, bylo nastavit fotoaparát na 30 sekund nebo na bulb, postavit jej na stativ a fotografovat. Inspirovaná

1 POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1.s. 24

2 PETŘEK LINHARTOVÁ, Michaela, Pavla BŘEŇOVÁ a Pavlína RUPOVÁ. *Photowalk s Pavlou a Pavlou* [online]. rajce.idnes.cz [cit. 2018-04-16].

a poučená o tom, jak tyto úchvatné obrazy zaznamenávat jsem se vydala vlastní cestou zkoumání a hledání přístupu v této fotografické oblasti.

Svoji bakalářskou práci jsem nazvala fotografický experiment, protože jsem tuto techniku, ještě zcela neovládala a nevěděla jsem, kam mne mé zkoumání zavede. Chtěla jsem popsat tuto techniku, jaké jsou její principy a jak funguje v praxi, zároveň uvést arzenál světel, co se dá využít k malbě a kresbě. Většina mých obrázků vznikala pokus-omyl, jako vědecké zkoumání. Nikdy nevím, jak bude výsledek snímku vypadat. Vizi snímku si plánuji ve své hlavě a tu přenáším do reality, která je následně převedená do fotografie. Částečný výsledek vidím v menšené podobě ve fotoaparátu, kde si mohu zkontrolovat kompozici a zdali nemám snímek přeexponovaný, avšak výslednou podobu vidím až doma v počítači.

5.1 Pomůcky pro luminografii

Důležitou součástí mé práce byla i příprava a výroba světelného zařízení. Při pasivní luminografii jsem si vystačila s osvětleným pódium nebo rozsvíceným nočním městem, avšak u aktivní luminografie jsem využívala různých světelných pomůcek. Z těch základních se mi nejvíce osvědčily kapesní svítilny, využila jsem jich několik od miniaturních svítylek na klíče až po halogenovou nebo výkonnou LED svítilnu. Skvěle poslouží i laserové červené ukazovátka.

Jako další důležitou pomůckou mi posloužily barevné filtry, kterými jsem mohla ovlivňovat barvu světla. Zde mi zafungovaly obaly na sešity, vyrábějí se v různých odstínech a jsou sehnatelné v jakémkoliv papírnictví. Obaly jsem využila jako krytku přes světlo, buď se dá tato krytka přilepit izolepou na baterku a nebo stačí pouze přiložit.

Když tento obal na sešit smotáme do ruličky, vznikne tunel, který propojíme izolepou na kapesní svítilnu, vyrobíme si tímto způsobem světelný meč. Mě osobně se nejvíce osvědčil srolovaný celofán a silnější baterka, vytváří na fotografiích jemný pruh mlhavého světla. Pro světelný meč lze využít i různé barevných prázdných pet láhví, ale bohužel se mi toto moc neosvědčilo, protože světlo bylo moc rozptýlené a slabé.

Pro zobrazení konkrétních obrázků ze světla, co se promítají do prostoru jsem využila své vlastnoručně vyrobené promítačky. Jedná se o krabici velikosti 10 x 20 cm, kde na jedné straně je velký obdélníkový otvor na vkládání obrysů, z

druhé strany se nachází otvor na baterku nebo blesk. Obrisy jsou vystříženy do černého papíru. Za tento papír jsem vložila ještě pauzovací papír pro rozptýlení světla. Po rozsvícení světla se vyobrazí vystřihnutý obrys. Viz mé fotografie Marky a andělé.

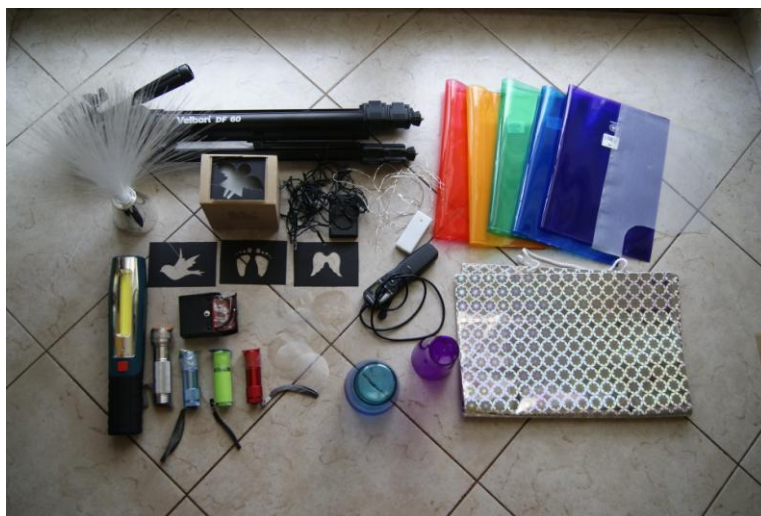
Pomůcky, jaké lze u nás zakoupit v obchodech, mezi ně patří světelné řetězy na tužkové baterie. S jejich pomocí kreslím do prostoru mnoho čar, mnohobarevné kruhy, portály. Vytvářím s nimi světelné cesty nebo barevné stěny v prostoru. Další využitelnou věcí je okrasná lampička z optických vláken. Vytváří kouřový efekt barevného světla. Samozřejmě nesmím opomenout různé dětské hračky - blikačky, světelné meče, svítící kouzelné hůlky pro víly a podobné produkty.

Filtry na objektiv se v luminografii používají pro různé efekty, mají ovlivnit fotografovanou scénu. Opět se zde dají využít barevné filtry k ovlivnění barevnosti světla. Ty se připevňují přímo na objektiv. Nevýhoda je, že mění barevnost celé scény. Poloprůhledné bezbarvé filtry tvoří jakýsi průhled tunelem nebo oknem a zanechávají rozmazaný okraj, ten když osvítime například modrým světlem, tak výsledný okraj bude modrý. Na tady tento filtr se dá využít mléčná složka, ze které si nůžkami vystřihneme výsledný produkt. Podobným způsobem můžeme využít neutrálního filtru, kde jeho okraje potřeme vazelínou nebo krémem. To zapříčiní opět efektu rozmazání a když objektiv osvítime světlem, budou mazance na snímku viditelné. Zajímavým filtrem je voda v rozprašovači, která se aplikuje na sklo objektivu (pokud máte strach o objektiv, využijeme neutrálního filtru na ochranu). Tato voda rozptyluje světlo a tvoří na výsledném snímku bokeh, kolečka rozptýleného měkkého světla. Při užití těchto různých filtrů, by jsme neměli zapomenout osvítit přímo objektiv, neboť když je neosvítime, nebudou na snímku viditelné.

Zajímavým způsobem funguje tunel z alobalu kolem objektivu, vytváří jakousi zmrzlou nebo hořící jeskyni. Dalšího efektu vytvoříme za pomoci sklenice s tvarovaným okrajem, ta může fungovat jako kaleidoskop, rozmnožovat obraz. Měla ovšem strach vyzkoušet, protože jsem nepřišla na způsob, jak sklenici k objektivu připevnit.

Nesmím zapomenout na zábavnou pyrotechniku jako jsou prskavky, různé ohňostroje, svíčky, pochodně, další.

Zde jsem uvedla svoji výbavu pro tvorbu luminografie, se kterou jsem pracovala a experimentovala. Samozřejmě součástí celé výbavy byl fotoaparát, stativ a kabelová spoušť.

9/ Vlastní pomůcky k luminografii

5.2 *Inspirace*

Při tvorbě mé práce jsem se inspirovala řadou umělců, mnoho z nich jsem zmínila již v teoretické části. Zajímalo mne jakým způsobem přistupují k luminografii. V tomto ohledu mě hodně ovlivnil nebo inspiroval Jan Pohribný. Nad jeho fotografiemi se pokaždé zastavím a přemýšlím jakým způsobem svých obrazů docílil. Velice mne upoutal jeho soubor *Nová doba kamenná*, zde fotografuje kultovní místa prehistorické Evropy. Jeho cesty vedly na místa, kde v historii (pravěku) probíhaly náboženské obřady – menhiry, dolmeny, bludné balvany a kromlechy. Světlo je zde zprostředkovatelem mezi dvěma světy a to současným každodenním a minulým mytickým, kdy lidé byli spjati se Zemí a uctívali matku přírodu. Výtvarným způsobem naznačuje skryté síly posvátných míst.¹

Další autor, který mne ovlivnil při mé tvorbě se jmenuje Robo Kočan. Slovenský autor, který ovlivnil střeoevropskou fotografii svými novými přístupy v inscenované fotografii. Je představitelem druhé slovenské vlny. Elena Prubánová o něm píše: „*Robo Kočan má schopnosť "vidieť tušené". Tušené a chcene, uložené hlboko v podvedomí, ktoré nám sprostredkováva cez "siločiary svetla"*“

1 POHRIBNÝ, Jan. *Magické kameny: tajemný svět prastarých megalitů*. V Praze: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-973-3.

*svojich fotografií prostredníctvom nevážno - ironického, ale i poetického, až detsky hravého pohľadu na svet.*¹ Jeho dílo je opravdu obsáhlé, plné kreativních nápadů, které každým novým souborem díla posouvá dál. Mne z jeho práce zaujaly soubory Dialogy a Světlem do tmy – zejména fotografie s názvem Anjeli strážni, šipkove akvárium. (vložit obrázek)

Kamil Varga slovenský fotograf a lektor žijící v Praze, studoval na katedře fotografie Akademie múzických umění – v 70. a 80. letech to byla jediná možnost, kde mohli studenti ze střední Evropy studovat fotografii. V 80. letech je členem Slovenské nové vlny, což je právě skupina slovenských mladých fotografů, kteří studují na FAMU.² *Obsahem Vargovy tvorby je pečlivé zkoumání vlastního nitra, ale současné i podstaty lidské existence. V jeho tvorbě můžeme nalézt odkazy na východní náboženství, jejichž studiem se dlouhodobě intenzivně zabývá.*³ Luminografie mu pomohla vytvořit obrazy, které nejsou závislé na realitě. Nejčastěji využívá malého blesku, kterým zmnožuje části končetin nebo celé postavy. Dílo Moji přátelé, Spirály a Metabolismus ohně.

Ze zahraničních autorů, kteří ovlivnili moji tvorbu jmenuji Američana Jasona Rineharta a kanadského fotografa Erica Paré. Jason Rinehart začíná vytvářet light-paintingové fotografie od roku 2004, kdy se s touto technikou seznámil. Vytváří své světelné malby za účasti svých tří dcer, které mu pomáhají nebo stojí modelem. Zobrazuje každodenní krásu, která většina lidí nevnímá. Díky luminografii dokáže vytvořit obrazy ze své mysli, které jsou magické a záhadné. Svoje dílo shrnul pod názvem HartLight.⁴

Jednoduchá kompozice a v krajině stojící postava, která je zezadu osvětlená září světla, takhle vznikají dech beroucí fotografie Erica Parého s tanečnicí umělkyní Kim Henry. Objevuje jemnou krásu lidského těla spojeného se světlem a pohybem. Většina těchto snímků vzniká před setměním nebo během západu a východu slunce, za využití vlastnoručně vyrobené light tube – světelné trubky, která se skládá z plastové metr a půl dlouhé průhledné roury a příruční svítilny. Do roury je umístěn filtr, který ovlivňuje intenzitu a barvu světla.

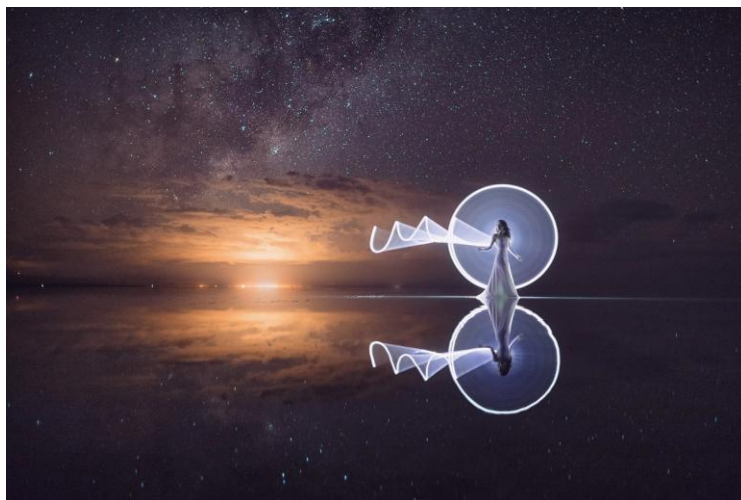
1 PORUBĀNOVÁ, Elena. *REFERENCIE alebo napísali o mojej tvorbe* [online]. Robo Kočan Art, 2018 [cit. 2018-04-17].

2 POSPĚCH, Tomáš a Lucia L. FIŠEROVÁ. *Slovenská nová vlna: 80. léta = The Slovak new wave : the 80s*. Praha: KANT ve spolupráci s Bona Fide and GHMP, 2014. ISBN 978-80-7437-123-3.

3 Tamtéž

4 *Fotografování světla Jason Rinehart* [online]. Light painting brushes, 2018 [cit. 2018-04-17].

Pohybem ovlivňuje Eric Paré tvar světla. Čas, který volí pro své expozice se pohybuje od 2s, podle nasvícení scény volí nastavení clony a citlivosti. Díky sociálním sítím a youtube se dostal projekt do povědomí mnoha lidí. Eric a Kim cestují po celém světě, vytváří ohromný soubor fotografií s názvem Tube Stories od roku 2016.¹

10/ Eric Paré a Kim Henry 2018

5.3 Kreativní světlo

Mé první luminografie vznikly před pěti lety za spolupráce mých kamarádů jsme vytvořili obrovskou pochodeň. Tu jsme jednoho dne zapálili a mávali s ní do prostoru, ze začátku neorganizované, později začali vznikat kruhy, tunely z ohně, které vypadaly jako cesta nebo průchody. Dnes můžu říct, že jsme byli docela blázni, že to bylo docela nebezpečné, ale naštěstí se nikomu nic nestalo. Záznamem z této akce zůstaly fotografie, na kterých je zaznamenána pozoruhodná krása a síla ohně. Fascinuje mne jeho barva, struktura čáry a jeho symbolika, když začneme tvořit s ohněm, jako bychom byli propojení s předky a dávnou minulostí.. Vytváří nádherné teplé světlo, kterého by se chtěl člověk dotknout, avšak nemůže, protože by se popálil. Je to ta dvojitá symbolika, kdy vlastně oheň nám dává teplo, vytváří prostor, kde je příjemné nám být, zároveň z něj máme strach, jako ze živlu, který je nás schopný poranit, až usmrtit. V křesťanství je to významný symbol pekla místa věčného zatracení duší, ale také naděje a spirituální transformace, obnovy. Když jsme vytvářeli tyto obrazce do prostoru byla cítit a dokonce i slyšet energie, která sálala z pochodně. Jako bychom probudili spícího netvora. Oheň je jeden z hlavních kosmologických

1 PARÉ, Eric a Kim HENRY. *Eric Paré* [online]. 500.px [cit. 2018-04-17].

elementů a symbolů prvního řádu. Představuje tajemnou jednotu lásky, smrti a tvoření. Je pramenem zrození, růstu a tvorby veškeré rozmanitosti života. Ohňové rituály jsou využívány v mnoha dávných kulturách k udržení a obnově životních cyklů a k poznávání podstaty života. ¹

Další můj experiment se odehrává v roce 2017 v Plzni na festivalu Metalfest. Jednalo se o koncert Maxe a Igora Cavalérových s názvem Return to roots, zakladatelé slavné brazilské metalové kapely Sepultura hrající kombinaci death a trash metalu. Ikonické jsou jejich písně Ratamahatta a Roots Bloody Roots z roku 1996. Chtěla jsem zaznamenat zvuk a energii, která ze znějící hudby vycházela, tu jsem přenášela do výsledného obrazu. Zde jsem použila techniku pasivní luminografie. Scéna koncertu byla skvěle profesionálně nasvícena a dotvářela energické pocity z hudby. Tuto energii jsem zachytila za pomoci fotoaparátu, se kterým jsem do rytmu pohybovala různými směry podle znějící hudby. Scénu jsem ovlivňovala pohybem do různých směrů v rytmu hudby, využila jsem i přizoomování, které vytvořilo zvláštní efekt světelných čar, které prostupují od podia směrem k lidem. Ti jsou jakoby zastřeni pod rouškou světelné hudby, která je ovlivňuje a dává jim energii. Jediným limitem mi byl čas, kdy můj fotoaparát dovoluje nastavit pouze 30ti sekundovou expozici

Po cestě domů vznikly mé další luminografie. Inspirována koncertem, v uších doznívající dozvuky brazilských bubnů a kytarových rytmů, jsem ve svých fotografiích zaznamenala hrající noční město. Fotografie vznikly podobně, opět pouze pohybem mého těla.

Samozřejmě jsem již experimentovala s luminografií aktivní, kde jsem kreslila světlem. V té době vznikají mé kresby U Kříže v Dalově. Za spolupráce Vladimíra Zapletala, jsme se vydaly tvořit do noční krajiny. Na fotografiích je zaznamenána cesta k tomuto úžasnému místu v přírodě, odkud se nachází nádherný výhled do okolí. V noci, kdy září tisíce hvězd nad mojí hlavou a v okolí je ticho, je tohle pro mne místo spojení s přírodou, bohem. Můžu zde pozorovat vzdálenou civilizaci, která září z údolí, slyšet ticho. Pro tuto luminografii jsem si

¹ ZEMÁNEK, Jiří. *Ejhle světlo: Moravská galerie v Brně 16.10.2003-29.2.2004, Jízdárna Pražského hradu 26.3-6.6.2004*. V Brně: Moravská galerie, 2003. ISBN 80-7027-118-3 s. 109

vybrala období tzv. modré hodiny, která se v přírodě vyskytuje v období před východem a po západu slunce.

Další můj fotografický experiment jsem vyfotila se svojí dlouholetou kamarádkou Markétou Běhalovou, která devět měsíců pod svým srdcem nosila malého uličníka, kteří nepárkrát potrápil. 12. 4. 2018 přišel Benedikt Běhal na svět. Tuto sérii fotografií jsem nazvala Zrození. Na fotografiích bylo pro mne důležité zachycení siluety ženy. Jako na známku ochranu jsem kolem Markéty vytvořila spoustu malých andělů, kteří ji a jejího syna mají ochraňovat na jejich společné cestě. Bohužel musím podotknout, že nejsem s fotografiemi spokojená. Byl zde problém s odrazem světla od stěn a celkově prostor nebyl pro tuto luminografii vyhovující, bohužel když jsem fotila tyto fotografie nebylo možné vyjít ven, protože bylo -10 stupňů a nechtěla jsem si zahrávat se zdravím kamarádky.

Jako poslední dílo jsem si v hlavě načrtla portál. Jakousi komunikační cestu mezi jinými světy. Svoji kresbu jsem chtěla umístit do prostoru mezi stromy do reálného světla. Práce začala skicou a skončila vytvořením fotografie. První je portál s energií ohně, druhý s energií ledu, ve třetím portálu se zobrazuje postava člověka, která se jej dotýká. Jedná se o mojí první práci, kterou jsem měla možnost fotografovat ve městě, zde pouliční osvětlení svým oranžovým světlem příjemné dotváří atmosféru. Zde jsem si užila i trochu intermediální tvorby, kdy kolem procházeli kolemjdoucí a zvědavě nás pozorovali, jak mezi stromy tančíme s baterkami.

11/ Skica s popisem

12/ Výsledná fotografie

Všechny tyto práce jsou vytvořeny bez zásahu počítačové grafy. V počítači jsem pouze vytvořila ořezy, doopravila expozici, vyretušovala drobné nečistoty a vyvolala soubor z rawu do jpeg. Bohužel musím uznat, že mi limitem byl můj fotoaparát a jeho už zastaralý snímač, který při delších expozicích jak 1 minuta začal vytvářet výrazného šumu, byť jsem fotografovala na nejnižší citlivost 100 iso.

Tímto způsobem vznikl můj soubor fotografií. Fotografie jsou vloženy do zádní části této práce jako příloha, jsou chronologicky sezařeny, podle toho jak zde popisují. Zároveň bych chtěla říci, že mi je jistým způsobem líto, že jsem svoji práci více neprokonzultovala se svým vedoucím. Za dobu mé práce jsme se setkali jen dvakrát a to je zřejmě opravdu málo pro to, aby mohlo vzniknout dílo, které by bylo hodnotné a schopné fungovat v čase a prostoru. Chtěla bych takhle apelovat na své kolegy, aby tuto část bakalářské práce nezanedbávali a nebáli se za svým vedoucím přijít.

6 Závěr a shrnutí práce

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit soubor fotografií, kde jsem využila principy luminografie. Tématem mi byl fotografický experiment – kresba a malba světlem.

V teoretické části jsem sepsala historii světelné kresby a malby, která se prolíná s historií klasické fotografie, aby nakonec vznikla jako samostatné umění. Zaměřila jsme se zde na významné milníky. Autory, kteří obohatili tento magický postup o nové přístupy. Další část mé teoretické části popisuje principy luminografie. Sepsání rozdílů mezi pasivní a aktivní světelnou kresbou/malbou.

Praktická část se zabývá mojí vlastní tvorbou, kde popisuje jaké přístupy jsem zvolila. Vznikly soubory fotografií, zde pracuji s pasivní i aktivní lumigrafii. Důležitou součástí mého zkoumání byla výroba vlastních světelných pomůcek, které jsem ve své práci využila.

7 Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- ZEMÁNEK, Jiří. *Ejhle světlo: Moravská galerie v Brně 16.10.2003-29.2.2004, Jízdárna Pražského hradu 26.3-6.6.2004*. V Brně: Moravská galerie, 2003. ISBN 80-7027-118-3
- FEININGER, Andreas. *Škola moderní fotografie*. Přeložil Jiří BĚLOVSKÝ. Praha: Orbis, 1971, 389 s., [32] s. obr. příl. ISBN (Váz.).
- MŘÁZOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: Vyprávění o hist. svět. fot. prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků*. Praha: Mladá fronta, 1985.
- BIRGUS, Vladimír a Miroslav VOJTĚCHOVSKÝ. *Česká fotografie 90. let: Czech Photography of the 1990s : Chicago Cultural Center, Chicago; 20.2.-18.4.1999*. Praha: Kant, 1999. ISBN 80-86217-00-0.
- POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1
- POHRIBNÝ, Jan. *Magické kameny: tajemný svět prastarých megalitů*. V Praze: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-973-3.
- POSPĚCH, Tomáš a Lucia L. FIŠEROVÁ. *Slovenská nová vlna: 80. léta = The Slovak new wave : the 80s*. Praha: KANT ve spolupráci s Bona Fide and GHMP, 2014. ISBN 978-80-7437-123-3.

Seznam internetových zdrojů

CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part one)* [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://lpwa.pro/publication/15/>

CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part two)* [online]. 2017 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://lpwa.pro/publication/41/>

FERNANDESOVÁ, Conchita. *Étienne-Jules Marey* [online]. 2017 [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://betterphotography.in/perspectives/great-masters/etienne-jules-marey/48592/>

PAGE, Jason D. *History* [online]. [cit. 2018-04-01].

Dostupné z: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-history/>

BULLOCK-WILSON, Barbara. *Biographical Notes* [online]. 2010 [cit. 2018-04-11].

Dostupné z: http://www.wynnbullockphotography.com/bio_full.html

Heinrich Heidersberger: Rhythmogrammes [online]. 2018 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z:

http://www.heidersberger.de/pages/heinrich_heidersberger/rhythmogramme/index.html

LANCE KEIMIG, Lance. *Night Photography and Light Painting:: Finding Your Way in the Dark* [online]. New York: Focal Press, 2015 [cit. 2018-04-12]. ISBN 9780415718981.

Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=WIBhCQAAQBAJ&lpg=PP1&hl=cs&pg=PP1#v=onepage&q&f=false>

Light Painting Photography Featured Artist: Dean Chamberlain [online]. 2018 [cit. 2018-

04-12]. Dostupné z: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-artist/featured-artist-2/dean-chamberlain/>

Jacques Pugin, fotograf [online]. 2017 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z:

<https://www.singulart.com/en/artist/jacques-pugin-247>

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Jan Pohribný [online]. c2018 [citováno 12. 04. 2018].

Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Pohribn%C3%BD

MACENAUEROVÁ, Helena. *Kamil Varga: Luminografie* [online]. Fotoaparát.cz, 2015

[cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.fotoaparát.cz/clanek/419/kamil-varga-luminografie/>

REFERENCIE alebo napísali o mojej tvorbe [online]. Robo Kočan Art [cit. 2018-04-13].

Dostupné z: <http://robokocan.com/?/Referencie/>

Vicki DaSilva bio & cv [online]. Vicki DaSilva, 2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z:

<http://www.vickidasilva.com/new-page-3/>

HESKETH, John. *John Hesketh, welcome to my life: Los Angeles* [online]. John Hesketh, 2012 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://johnhesketh.squarespace.com/los-angeles/?currentPage=2>

ROCHON, Patric. *RED BULL + SNAP!* [online]. patrickthelightpainter, 2015 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.patrickthelightpainter.com/blog/redbull>

PETŘEK LINHARTOVÁ, Michaela, Pavla BŘEŇOVÁ a Pavlína RUPOVÁ. *Photowalk s Pavlou a Pavlou* [online]. rajce.idnes.cz [cit. 2018-04-16].

Dostupné z: http://mlinha1.rajce.idnes.cz/photowalk_s_Pavlou_a_Pavlou/

Fotografování světla Jason Rinehart [online]. Light painting brushes, 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://lightpaintingbrushes.com/pages/jason-rinehart>

PARÉ, Eric a Kim HENRY. *Eric Paré* [online]. 500.px [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://500px.com/ericpare>

Seznam zdrojů k obrázkovým přílohám

1. CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part one)* [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://lpwa.pro/publication/15/>
2. CHURKIN, Sergey. *Light Painting Historical Catalogue (part one)* [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://lpwa.pro/publication/15/>
3. FEININGER, Andreas. *Škola moderní fotografie*. Přeložil Jiří BĚLOVSKÝ. Praha: Orbis, 1971, 389 s., [32] s. obr. příl. ISBN (Váz.). s. 144
4. FEININGER, Andreas. *Škola moderní fotografie*. Přeložil Jiří BĚLOVSKÝ. Praha: Orbis, 1971, 389 s., [32] s. obr. příl. ISBN (Váz.). s. 149
5. BULLOCK, Wynn. Color Light Abstraction Sample Gallery. In: *Wynn Bullock photography* [online]. 2017 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: http://www.wynnbullockphotography.com/galleries_color/2015_cla_gallery/index.html
6. *Heinrich Heidersberger: Rhythmogrammes* [online]. 2018 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: http://www.heidersberger.de/pages/heinrich_heidersberger/rhythmogramme/index.html
7. POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1 s. 28
8. POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-143-1 s. 220
9. Vlastní pomůcky kluminografii – vlastní fotografie
10. PARÉ, Eric a Kim HENRY. *Eric Paré* [online]. 500.px [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: https://500px.com/photo/253821969/tube-light-painting-in-uyuni-by-eric-par%C3%A9?ctx_page=1&from=user&user_id=2296457
11. Skica - vlastní
12. Výsledná fotografie - vlastní
13. Vlastní pomůcky k luminografii – vlastní fotografie

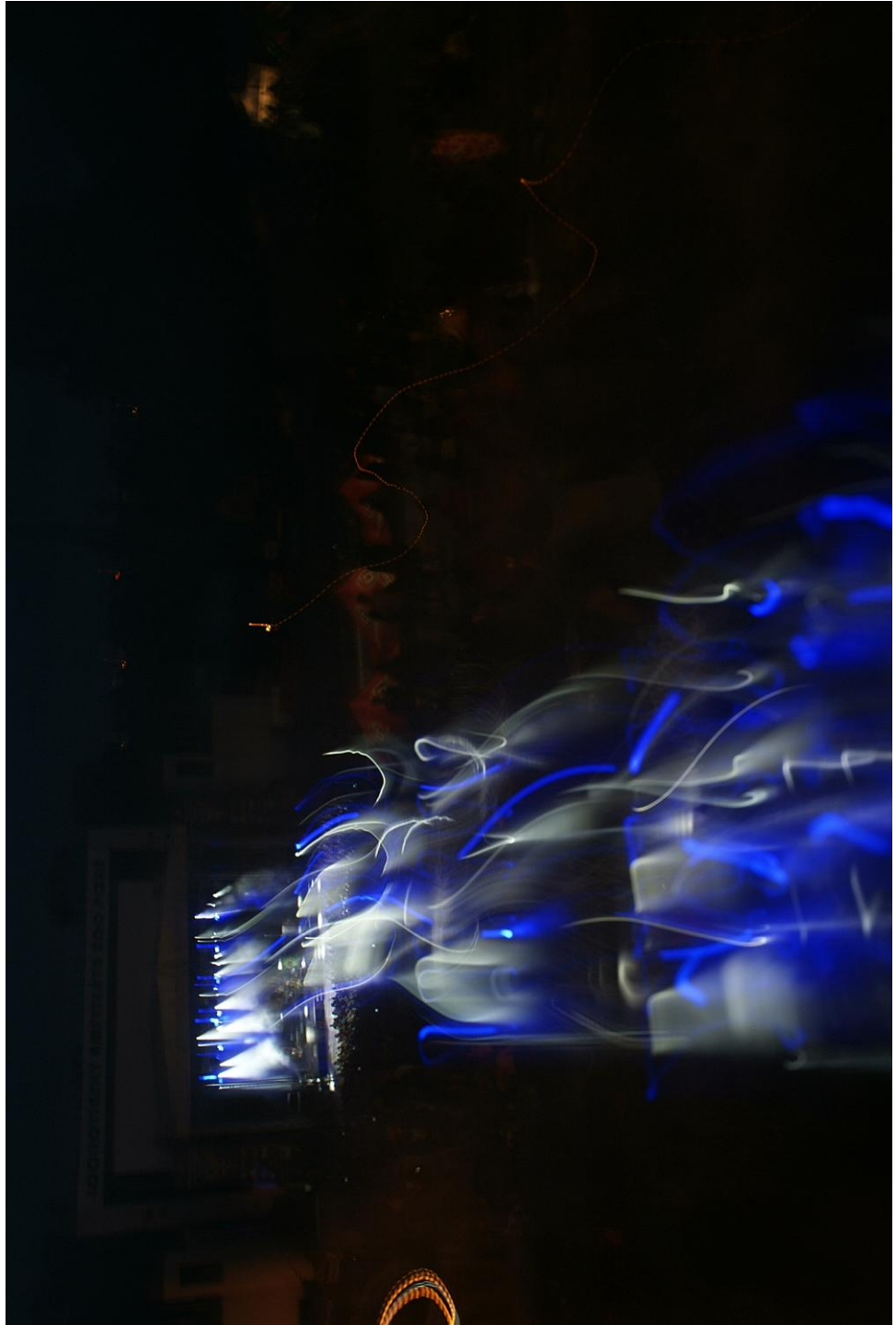
..

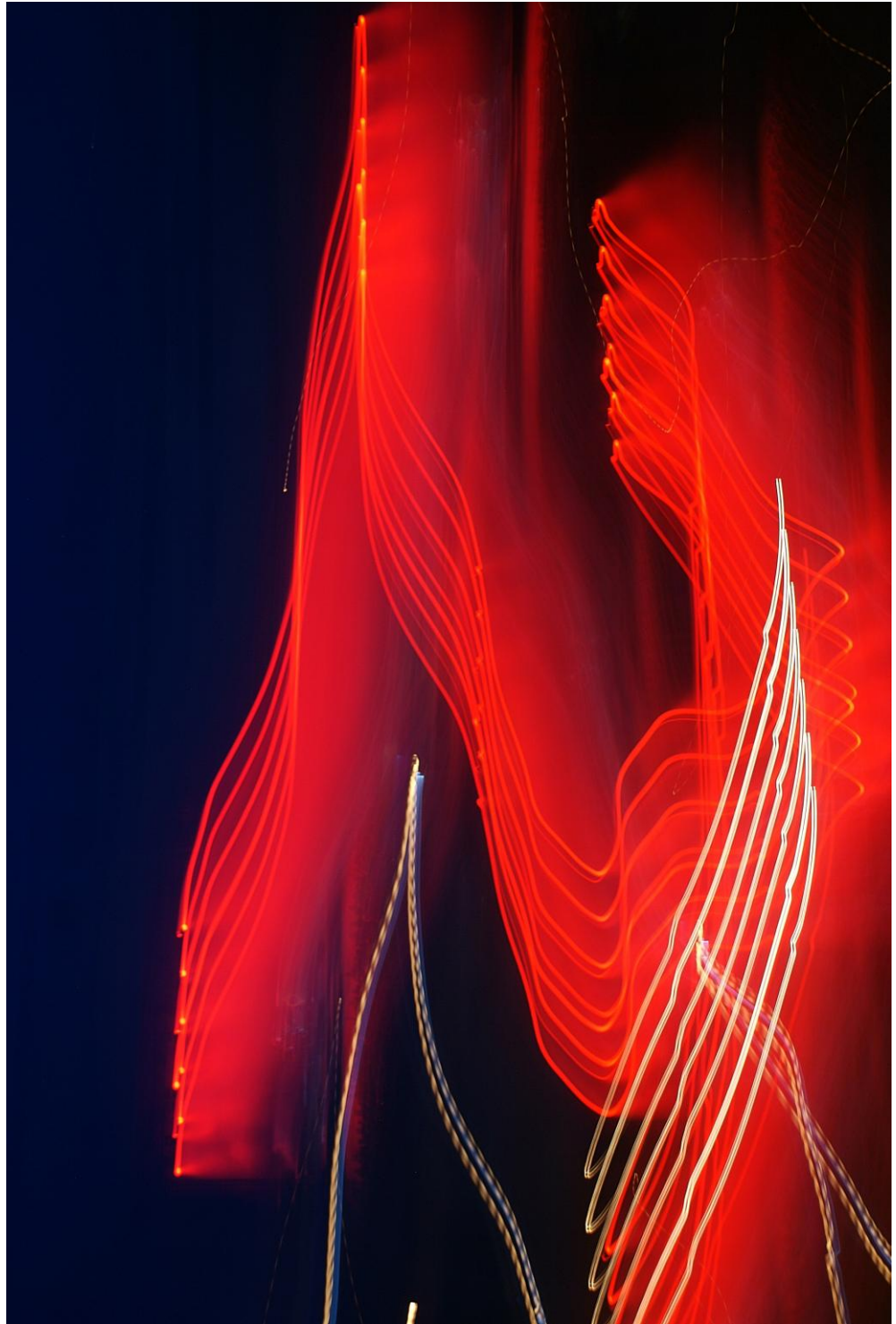
8 Obrazová příloha

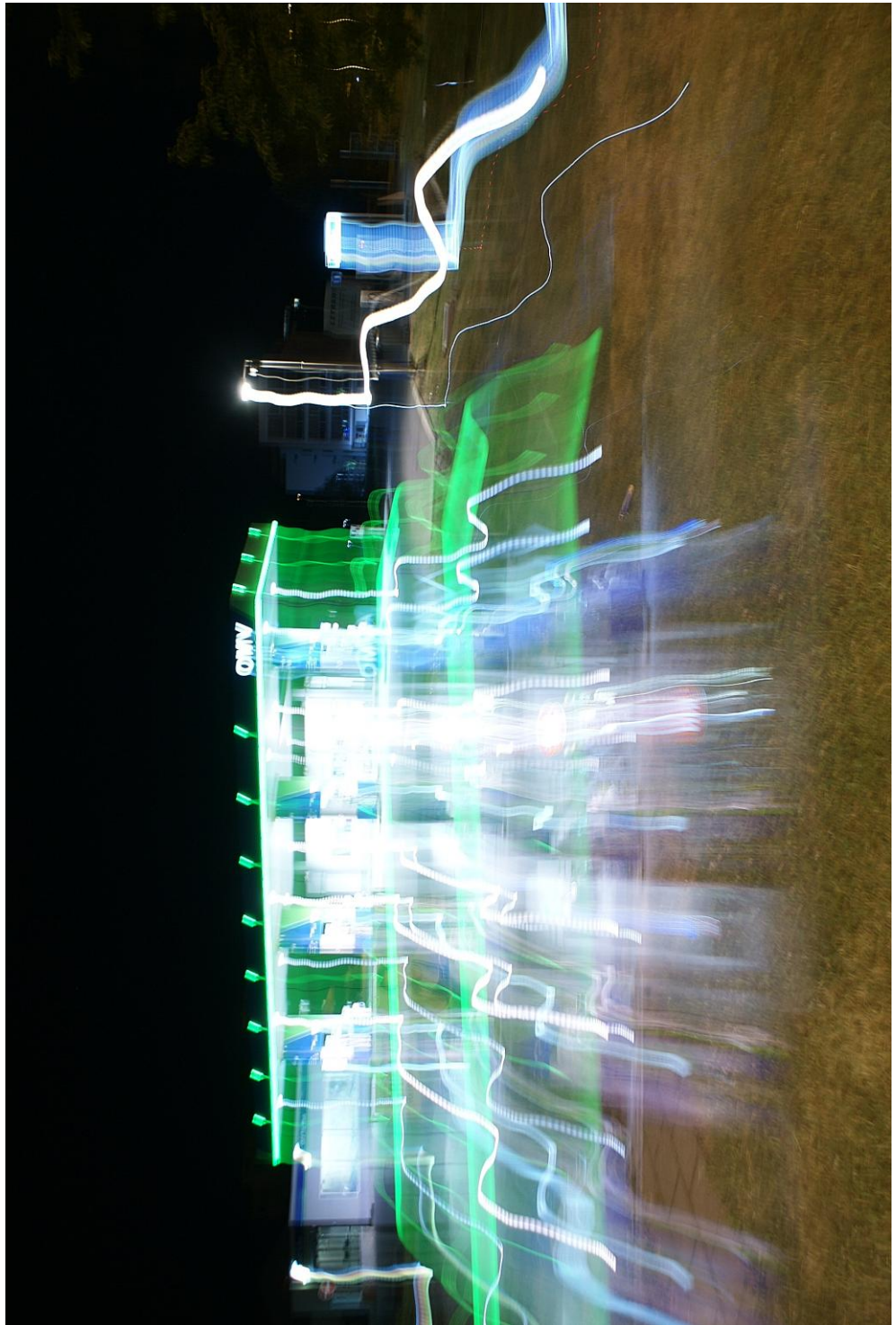

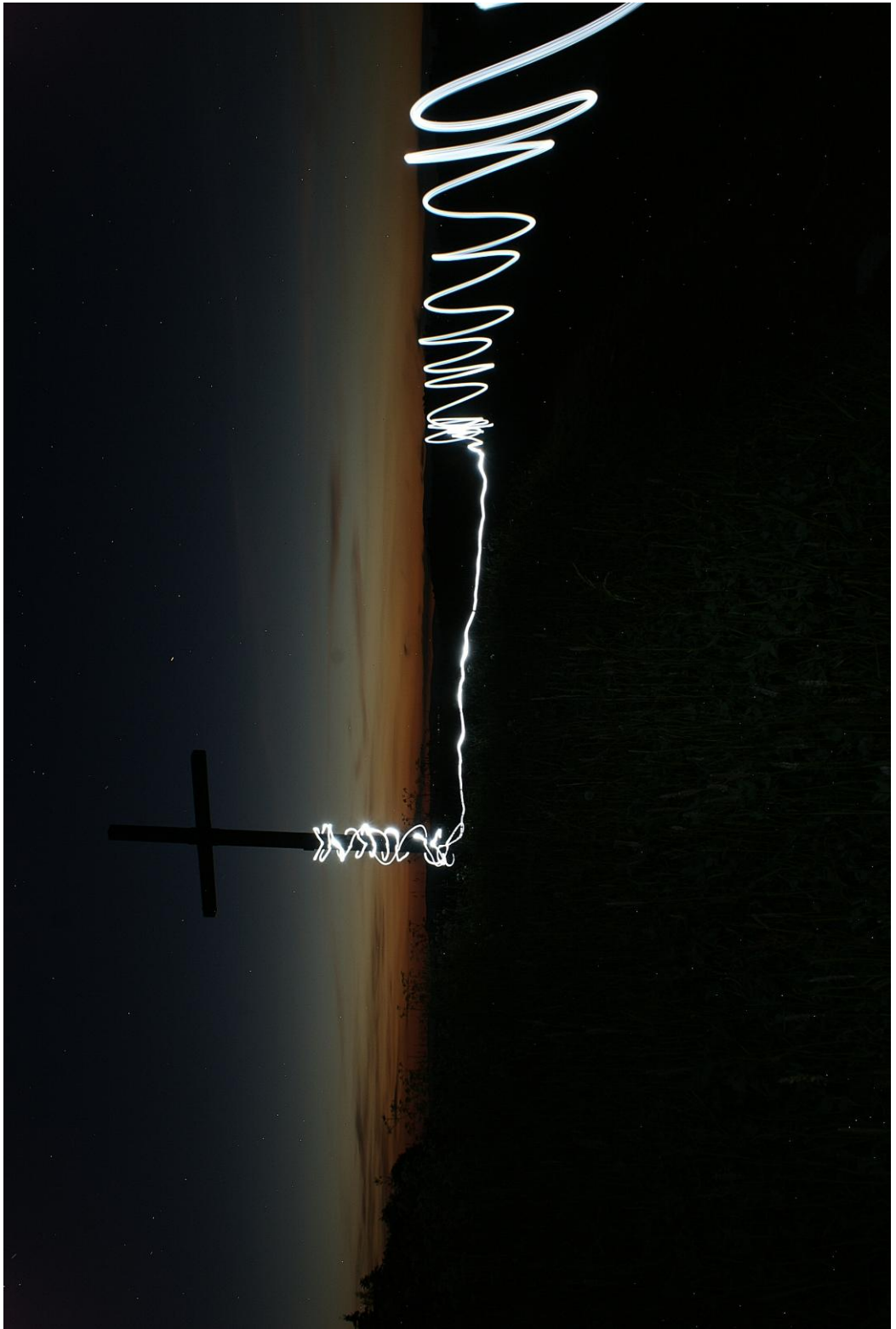

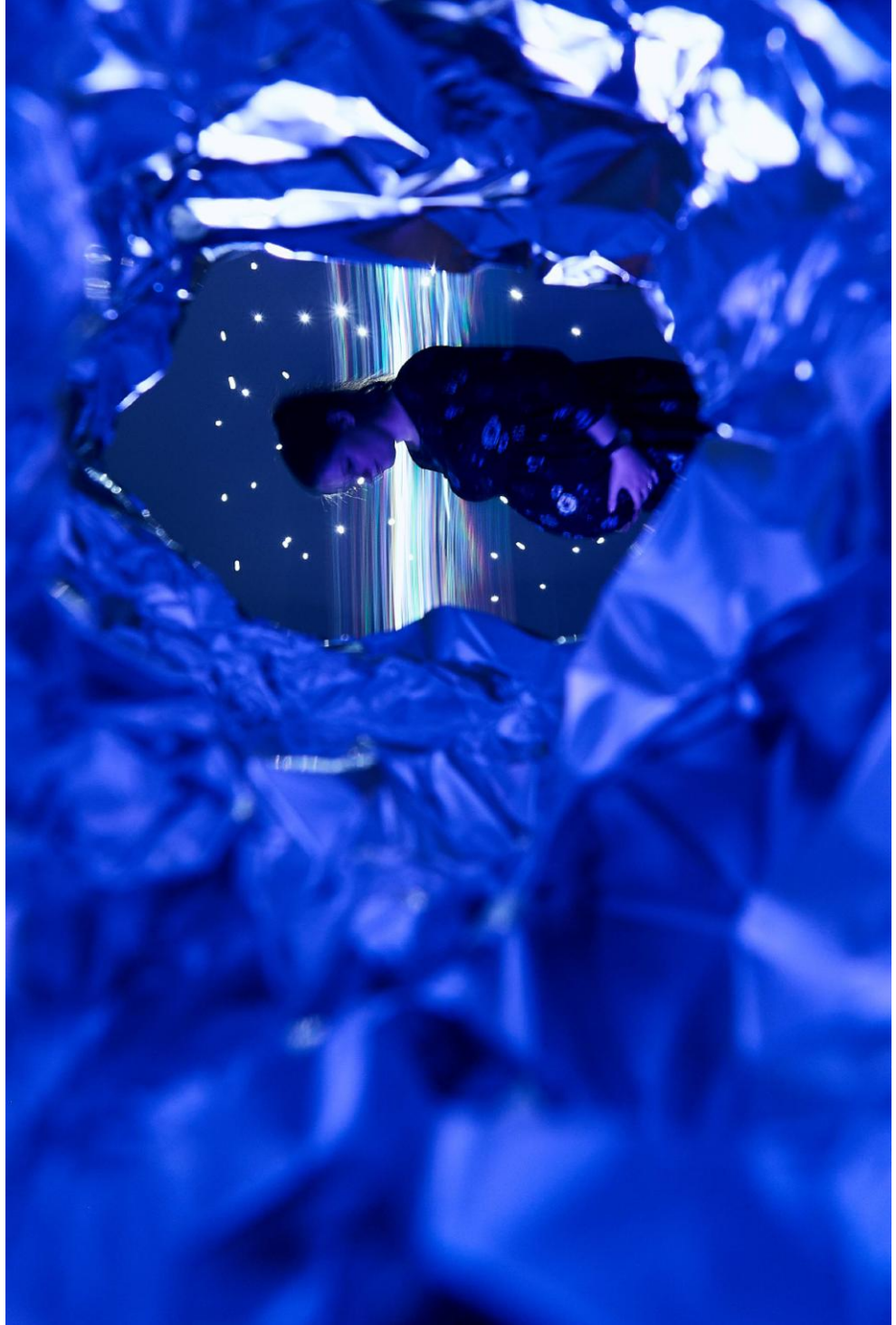

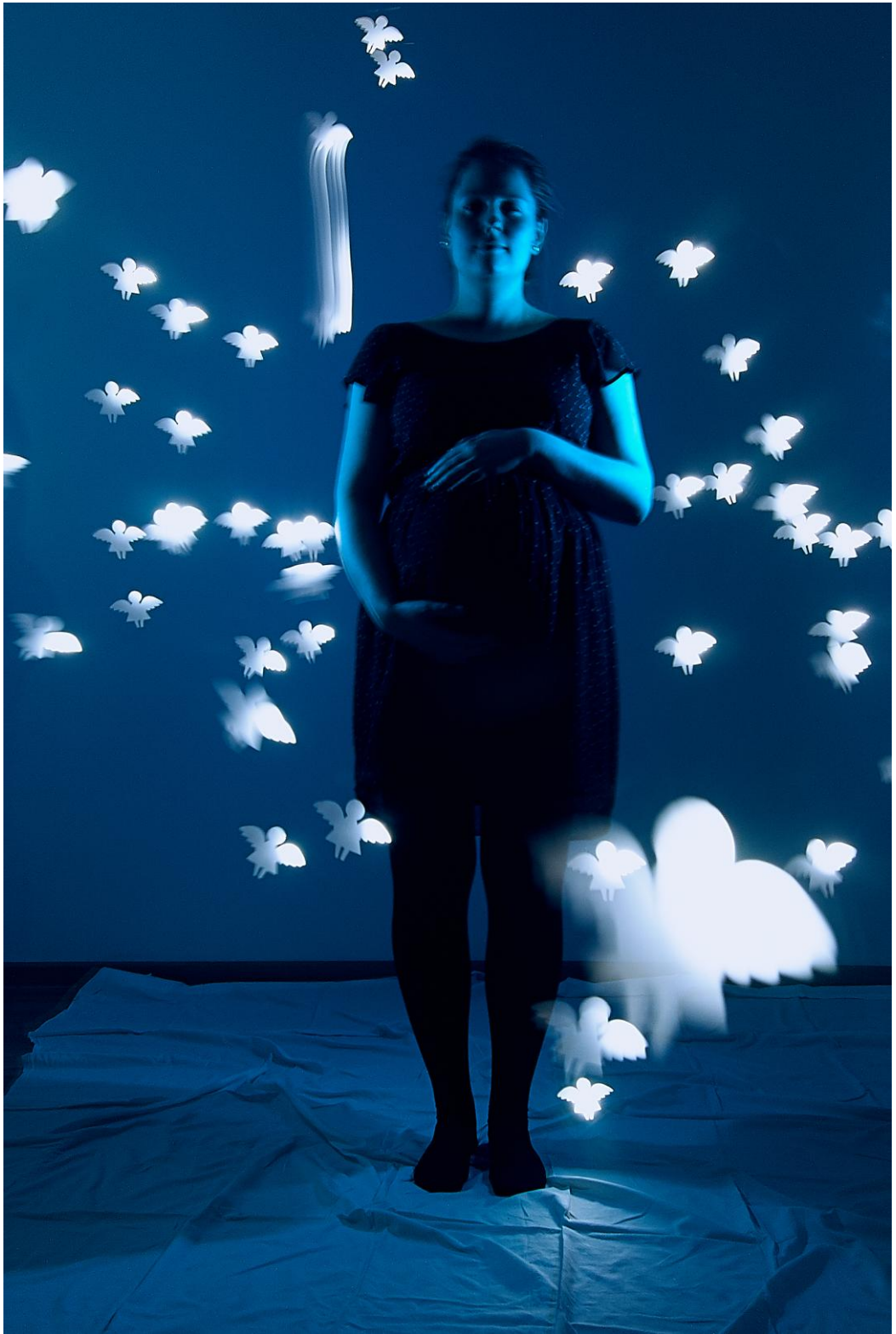

Anotace

Jméno a příjmení:	Nela Wantuloková
Katedra:	Výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Ing. Petr Zatloukal
Rok obhajoby:	2018
Název práce:	Fotografický experiment – kreativní světlo
Název v angličtině:	Photographic experiment - creative light
Anotace práce:	Téma mé bakalářské práce je Fotografický experiment-kreativní světlo. Práce je rozdělená na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se zabývám historií luminografie, jako výtvarné části fotografie. Následně popisuji principy luminografie, a jaký je rozdíl mezi kresbou a malbou v této umělecké disciplíně. V praktické části popisuji vznik svých vlastních fotografií, jaké pomůcky jsem k vzniku světlem vytvořených snímků použila. Práce je doplněná obrazovou přílohou.
Anotace v angličtině:	The theme of my bachelor thesis is Photographic experiment - creative light. The thesis is divided into the theoretical and practical part. In the theoretical part I am fascinated with the history of Luminography as an art part of photography. I then describe the principles of luminography and what is the difference between drawing and painting in this art discipline. In the practical part I describe the creation of my own photographs, what kind of aid I used to create the pictures. The text is completed with a picture attachment.
Klíčová slova:	Fotografie, luminografie, kresba a malba světlem, Jan Pohribný, Kamil Varga, Robo Kočan
Klíčová slova v angličtině:	Photography, luminography, drawing and painting by light, Jan Pohribny, Kamil Varga, Robo Kočan
Typ práce:	Bakalářská
Počet stran:	44 s.
Přílohy vázané v práci:	CD
Jazyk práce:	Čeština